

Teklif birim fiyat cetvelinde yer alan onarımının yapılması işine yüklenicinin *TL/m² fiyat vermesi ve ihale dosyasında yapılacak işin tanımını Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemedede bulunulması 6 poz no.lu Onarımının Yapılması işinde uygulanmış imalat miktarının sıfırlanarak, işin devamında

bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve imalat için öngörülenden daha yüksek ödemedede bulunulması sonucunda *TL tutarında kamu zararına sebebiyet verilmesi iddiası (Sayıştay K41)

Teklif birim fiyat cetvelinde yer alan onarımının yapılması işine yüklenicinin *TL/m2 fiyat vermesi ve ihale dosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemedede bulunulması 6 poz no.lu Onarımının Yapılması işinde uygulanmış imalat miktarının sıfırlanarak, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve imalat için öngörülenden daha yüksek ödemedede bulunulması sonucunda *TL tutarında kamu zararına sebebiyet verilmesi iddiası (Sayıştay K41)

Sayıştay Kararı – Temyiz Kurulu, 44475/47080, T.

25.12.2019

Konu: Hakediş Ödemesi (Yeni Birim Fiyat Yapılması).

133 sayılı İlamın 31'inci maddesiyle; ... yükleniminde bulunan ... Kilisesi İkmal Restorasyonu işinde;

A- Teklif birim fiyat cetvelinin 12. sırasında yer alan; "mevcut fresklerin koruma ve onarımının yapılması" işine yüklenicinin ... TL/m² fiyat vermesi ve İhale dosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemedede bulunulması sonucunda ... TL,

B- Analiz:6 Mevcut işlemeli döşemelerin koruma ve onarımının yapılması işinde uygulanmış imalat miktarı sıfırlanarak, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve Analiz:6 imalatı için öngörülenden daha yüksek ödemedede bulunulması sonucunda ... TL,

Olmak üzere toplam ... TL + ... TL = ... TL tutarında kamu zararına sebebiyet verildiği gerekçesiyle tazmin hükmü verilmiştir.

Sorumluların temyiz dilekçesinde;

İlamda Gerçekleştirme Görevlisi olarak sorumlu tutulan 44475 dosya no.lu (İnşaat Mühendisi) ..., 44476 dosya no.lu (Mimar) ... ve 44477 dosya no.lu (Röleve ve Anıtlar Müdür Yardımcısı V.) ...'nin aynı mahiyetteki temyiz dilekçelerinde;

"Bakanlığımızın 2016 yılı hesabı ile ilgili olarak düzenlenen yargılamaya esas rapor ile anılan rapora ilişkin Savcının ve Üyenin yazılı düşüncelerinin 8'inci Dairede okunduktan sonra 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereği yapılan sorgulamanın 31 sıra no.lu maddesine dair savunmam aşağıdadır.

...

Konu: ... yükleniminde bulunan ... Kilisesi İkmal Restorasyonu İşinde;

1. A) Teklif birim fiyat cetvelinin 12'nci sırasında yer alan; "Mevcut fresklerin koruma ve onarımının yapılması" işine yüklenicinin ... TL/m² fiyat vermesi ve ihaledosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemede bulunulması sonucunda ... TL,
2. B) Analiz:6 poz no.lu "Mevcut İşlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının Yapılması" işinde uygulanmış imalat miktarının sıfırlanarak, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve Analiz:6 imalatı için öngörülenden daha yüksek ödemede bulunulması sonucunda ... TL tutarında kamuzararına sebebiyet verilmesi iddia edilmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlara tarafımızca yapılan savunmaya istinaden hazırlanan DENETÇİ GÖRÜŞÜ'nün "Sonuç" kısmında özetle:

1. A) Sorgunun (a) fıkrasında mevcut fresklerin koruma ve onarımı için ihaledokümanında detayı ve tanımı yer aldığı şekliyle teknik şartnamede ana hatları gösterilerek belirtilen iş için işin devamında teklif edilen iş kalemi detaylandırılarak aynı başlıklar halinde yedi kalem olarak düzenlenmesinin konu edildiği belirtilerek, savunmalarımızda ise işin devamında böyle bir ayrışmaya gidilmesinin imalatların ağırlıklı olarak yukarıda tavan ve kubbe içinde yer alması ile iskele olmadığından tam tespit yapılamamasından kaynaklandığını belirttiğimizi ancak; savunmamızda da yer verilen tüm detayların yer aldığı anlatılmaktadır.

Savunmamızda; uzmanlarca hazırlanan ve genel uygulamaları ihtiva eden fiyat analizi gönderdiğimizizi, yeni birim fiyat analizlerinde işçilik ve malzeme miktarlarının arttığından bahsettiğimizi, ihale dokümanı ve imalatın yapılacağı mahalli inceleyen yüklenicinin işin devamında bu işlerin 30m yüksekte yapılmasından dolayı işçilik girdilerini artırmaya hakkının olmadığı, malzeme miktarlarının arttırılmasının da aynı gerekçe ile kabul edilemeyeceğini, aksi takdirde tüm imalat ve iş kalemlerinde birim fiyat analizlerine göre artan işçilik ve malzeme miktarları için yeni birim fiyat analizlerinin yapılması gerekeceği, uygulamada teklif fiyatların esas olduğu, detay malzeme ve işçilik miktarlarında artı veya eksi bir durum söz konusu olduğunda revize yapılamayacağını belirtilerek söz konusu nedenlerle bu fıkrada yer alan ... TL kamu zararının tarafımızdan ortaklaşa ve zincirleme tazmin edilmesine hükmolunmasının uygun olacağı kanaati yer almaktadır.

1. B) Sorguda Analiz-6 için verilen teklif ... TL/m2 iken detaylandırılarak 6 ayrı yeni birim fiyat analizi yapmamızdan ötürü, (a) fıkrasında açıklanan gerekçelerle bu fıkrada yer alan ... TL kamuzararının da tarafımızdan ortaklaşa ve zincirleme tazmin edilmesine hükmolunmasının uygun olacağı kanaati yer almaktadır.

SAVCI GÖRÜŞÜ'nde ise;

1. A) ... Kilisesi İkmal Restorasyonu İşinde "mevcut fresklerin koruma ve onarımı" için ihaledokümanında detay ve tanımı yer aldığı şekliyle teknik şartnamede ana hatları gösterilen iş için işin devamında teklif edilen iş kaleminin detaylandırılarak aynı başlıklar halinde yedi kalem olarak düzenlenmesi sonucu oluşan ... TL kamuzararının sorumlular adına tazminin hükmolunmasının uygun olacağı belirtilmektedir.
2. B) Sorguda Analiz-6 için verilen teklif ... TL/m2 iken detaylandırılarak 6 ayrı yeni birim fiyat analizi yapılması suretiyle neden olunan ... TL kamuzararının

sorumlular adına tazminin hükmolunmasının uygun olacağı belirtilmektedir.

HEYET tarafından konu görüşülerek;

... yükleniminde bulunan ... Kilisesi İkmal Restorasyonu İşinde;

12. A) Teklif birim fiyat cetvelinin 12. sırasında yer alan "mevcut fresklerin koruma ve onaranının yapılması" işinde yüklenicinin ...TL/m² fiyat vermesi ve ihaledosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmesine rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemede bulunulması sonucunda ... TL tutarında kamuzararına sebebiyet verilmesi ile ilgili olarak;

Yaklaşık maliyet kapsamında yer alan Analiz-04 poz no.lu "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" işine ait teknik şartnameden bahisle;

"Mevcut fresklerin koruma ve onarımının aşağıda belirtilen şartlara uygun olarak yapılması için gereken her türlü malzeme, işçilik, zayıat, nakliye, yatay ve düşey taşımalar ile müteahhit karı ve genel giderler dahil 1 m² fiyatıdır."

1. Duvar resimlerinde belgeleme (fotoğraf-çizim) çalışmaları yapılmalıdır. Fotoğraf çekimlerinin yüksek çözünürlükte 90° açıyla çekilmesi ve fotoğrafların foto-mozaik yöntemiyle birleştirilerek bütün duvar yüzeyinin (bir yüzey için) tek fotoğraf karesinde birleştirilmesi gerekmektedir. Birleştirilen fotoğrafların mutlaka aynı ışık seviyesinde çekimlerinin yapılmasına dikkat edilmesi önemlidir.
2. İskele kurulduktan sonra Bizans duvar resimleri konusunda uzman konservatör tarafından tüm bozulmaların lejantları belirlenerek fotoğraf çıktıları üzerine duvar resimlerinde karşılaşılan tüm bozulmaların lejantlarının

- işlenmesi ve teknik raporu hazırlanmalıdır.
3. Acil müdahale gereken alanlarda uygulama yapılması ve yapılan tüm işlerin ayrı bir paftaya (kullanılan malzemelerin isimleri yazılarak) işlenmelidir.
 4. Tüm bozulmaların tespiti ile birlikte eş zamanlı yürütülmesi gereken diğer bir çalışmada ise ileri teknikler kullanılarak malzeme özelliklerinin belirlenmesi ve onarım harcı belirlenmelidir. Örnek alanlarının konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Konservatör tarafından alınması önemlidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktıları üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir.
 5. Nem ve sıcaklık değişimlerinin Dataloggerler ve anlık nemölçer ile kayıt altına alınmalıdır.
 6. Kilise içinde birikmiş tozların mekanik yöntemler ile (restorasyon süpürgesi-plastik süpürge-fırçalar) temizlenmelidir.
 7. Boya yüzeyinde birikmiş olan tozların ve kir katmanlarının belirlenmesi ve analiz sonuçlarından sonra konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Bizans duvar resimleri konusunda uzman bir ekibin kararı ile kullanılacak temizleyici malzemeler belirlenmelidir.
 8. Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan kısımların sağlamlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir.
 9. Sıva yüzeyinden kalkmış olan boya tabakasının reçineler yardımı ile yerine oturtulmalı ve sağlamlaştırılmalıdır. Yüzeyden kalkmış olan boya katmanlarının Nano Akril veya Primal AC 33 kullanılarak yerine oturtulması gerekmektedir. Ayrıca sağlamlaştırma çalışmalarında asetonda çözülmüş olan Paroloid B 44 ve Paroloid B 72 kullanılması gerekebilir. Kavlamış boya tabakasında deneysel çalışmalar için birtakım malzemelerin kullanılması gerekmektedir. Malzemelerin kullanılması

kararı uygulamalar sırasında konunun uzmanı konservatörler tarafından verilmelidir.

10. Duvar resimlerinin temizlik ve sağlama çalışmaları tamamlandıktan sonra boya tabakasındaki boşlukların ve grafitilerin "Aqua Sporca" tekniği ile ton farkının azaltılması gerekmektedir.

Ölçü: Koruma ve onarımı yapılan fresk yüzeyleri ölçülerek ödenir." Denildiği,

İlgili poza ait analizin aşağıda yer verildiği şekilde yapıldığı ve yüklenicinin de Analiz-4 pozuna ... TL/m2 fiyat verdiği belirtilmiştir.

...

HEYET teknik şartname ve analiz ile savunmamızın incelenmesi sonucunda;

"Yüklenicinin ilgili işe ait ihale dokümanları ile imalatın yapılacağı mahalli inceleyerek fiyat teklif ettiği, işin devamında bu işler 30 m yüksekte yapılması gerekçe gösterilerek işçilik girdilerinin ve malzeme miktarlarının artırılamayacağı, aksi takdirde tüm imalat ve iş kalemlerinde birim fiyat analizlerine göre artan işçilik ve malzeme miktarları için yeni birim fiyat analizlerinin yapılması gerekeceği, uygulamada teklif fiyatların esas olduğu, malzeme ve işçilik miktarlarında artı veya eksi bir durum söz konusu olduğunda revize yapılamayacağı, ihale şartnameleri ve sözleşme dışına çıkılamayacağı anlaşılmıştır.

İhale dosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlama koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemedede bulunulması sonucu oluşan ... TL tutarındaki kamu zararının yeniden yapılan hesaplama sonucunda ... TL olduğu tespit edilmiştir.

Bu itibarla mevzuatına uygun olduğu anlaşılan ... TL ile ilgili olarak ilişilecek husus bulunmadığına, arta kalan ... TL tutarındaki kamu zararının ise;

Gerçekleştirme Görevlileri Hakedişi Düzenleyenler ... (Röl. ve Anıt. Md. Yrd. V.), ... (Mimar) ile ... (İnş. Müh.) müştereken ve müteselsilen,

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 53'üncü maddesi gereği işleyecek faizleri ile ödettirilmesine oy çokluğuyla" karar verildiği belirtilmektedir.

Üyeler ... ile ...'ın karşı oylarına ait Azınlık Görüşü ise;

"İhale dosyasının hazırlanması sırasında iş analizi yapacak ekibin uzman kişilerden oluşmadığı, İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğü ile yapılan görüşme ve yazışmalar sonucunda, iskele kurulduktan sonra yeni bir iş analizi yaptırılması ve bu işlemlerde üniversiteden yardım alınmasının kararlaştırıldığı böylece ihale şartnameleri ve sözleşme dışına çıkılarak ödeme yapıldığı anlaşılmaktadır.

4734 ve 4735 sayılı Kanunlara uygun olmayan bu durum teknik yetersizlikten kaynaklanmış olsa bile diğer restorasyon çalışmalarında tedbir alınması ve kusuru olan varsa tespit edilmesi için Bakanlığına yazılması gerekir."

Şeklindedir.

1. B) Analiz:6 Mevcut İşlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının yapılması işinde uygulanmış imalat miktarı sıfırlanarak, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve Analiz:6 imalatı için öngörülenden daha yüksek ödemede bulunulması sonucunda ... TL tutarında kamuzararına sebebiyet verilmesi ile ilgili olarak;

Analiz:6 "Mevcut İşlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının

Yapılması” pozuna ait teknik şartnamede;

“Mevcut işlemeli döşemelerin koruma ve onarımının aşağıda belirtilen şartlara uygun olarak yapılması için gereken her türlü malzeme, işçilik, zayıt, nakliye, yatay ve düşey taşımalar ile müteahhit karı ve genel giderler dahil 1 m2 fiyatıdır.

1. Taban döşemelerinde belgeleme (fotoğraf-çizim) çalışmaları yapılmalıdır. Fotoğraf çekimlerinin yüksek çözünürlükte 90° açıyla çekilmesi ve fotoğrafların foto-mozaiik yöntemiyle birleştirilerek bütün tabanın (bir yüzey için) tek fotoğraf karesinde birleştirilmesi gerekmektedir. Birleştirilen fotoğrafların mutlaka aynı ışık seviyesinde çekimlerinin yapılmasına dikkat edilmesi önemlidir. Uygulamanın her aşamasında fotoğraf çekimi yapılmalıdır.
2. Uzman bir restoratör tarafından tüm bozulmaların lejantları belirlenerek belgelere işlenmelidir. Taban döşemesinde belirlenen bütün bozulmalar lejantlara göre belgelere işlenmeli ve teknik rapor hazırlanmalıdır.
3. Acil müdahale gereken alanlarda uygulama yapılması ve yapılan tüm işlemlerin ayrı bir paftaya (kullanılan malzemelerin isimleri yazılarak) işlenmelidir.
4. Uygulamalarda kullanılacak malzeme içeriğinin belirlenmesi için konunun uzmanları tarafından (analizi yapacak uzman) örnekler alınarak analiz raporlarıyla uygulamada kullanılacak malzeme belirlenmelidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktıları üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir.
5. Yapısal bozulma tespit edilen döşeme elemanlarında sağlamlaştırma çalışması yapılmalı, bu çalışmada malzemenin yapısına uygun konservasyon malzemesinin seçimine dikkat edilmelidir.
6. Kırık döşeme malzemeleri onarılarak korunmalı, döşemede kayıp olan bölgelerde uzman jeologlara danışılarak aynı tür malzemeyle tamamlama yapılmalıdır.

7. Çökme olan bölgelerde döşemenin arkası kontrol edilmeli döşeme arkasındaki harç-blokaj özelliğini kaybetmişse yenilenmelidir.
8. Döşeme arkasındaki harem döşemeye zarar vermeden ulaşılabilen bölgelerde genel bir kontrolü yapılmalıdır. Harç yapısal özelliğini kaybetmişse sağlamlaştırılmalı ve yenilenmelidir.
9. Arkası boş alanlar tespit edilerek, 1 mm'den küçük boşluklara Malta 6...1 veya benzer özellikteki mikroenjeksiyon harçlarıyla müdahale edilmelidir.
10. 1 mm'den büyük boşluklara kireç harcı enjeksiyonu yapılmalıdır.
11. Döşeme derzleri ve çevresindeki boş alanlara kireç harcıyla dolgu yapılmalıdır.
12. Zeminden gelebilecek nem ve tuzların geçirimsiz tabakalarda yoğunlaşarak zararlı etkileri olabileceğinden kullanılacak koruma-onarım malzemelerin nefes alabilir özellikte olması önemlidir.
13. Koruma-onarım uygulamalarına rağmen, döşeme malzemesinin yapısal mukavemetini kaybetmiş olması doğrudan ziyaretçi temasını riskli hale getirecektir. Bu durumda ziyaretçilere engel olmadan döşemenin korunabilmesi için, hava sirkülasyonuna izin veren cam yürüme platformu düşünülebilir.

Ölçü: Koruma ve onarım yapılan işlemeli döşemenin yüzeyleri ölçülerek ödenir.”

Denildiği,

Söz konusu poza ait analizin aşağıda yer verildiği şekilde yapıldığı ve yüklenicinin de Analize ... TL/m2 birim fiyat teklif ettiği belirtilmiştir.

...

HEYET teknik şartname ve analiz ile savunmamızın incelenmesi sonucunda;

“Yüklenicinin ilgili işe ait ihale dokümanları ile imalatın yapılacağı mahalli inceleyerek fiyat teklif ettiği, işin devamında işçilik girdilerinin ve malzeme miktarlarının artırılamayacağı, aksi takdirde tüm imalat ve iş kalemlerinde birim fiyat analizlerine göre artan işçilik ve malzeme miktarları için yeni birim fiyat analizlerinin yapılması gerekeceği, uygulamada teklif fiyatların esas olduğu, malzeme ve işçilik miktarlarında artı veya eksi bir durum söz konusu olduğunda revize yapılamayacağı, ihale şartnameleri ve sözleşme dışına çıkılamayacağı anlaşılmıştır.

İhale dosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-6 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemede bulunulması sonucu oluşan ... TL tutarındaki kamu zararının yeniden yapılan hesaplama sonucunda ... TL olduğu tespit edilmiştir.

Bu itibarla mevzuatına uygun olduğu anlaşılan ... TL ile ilgili olarak ilişilecek husus bulunmadığına,

Arta kalan ... TL tutarındaki kamu zararının ise;

Gerçekleştirme Görevlileri Hakedişi Düzenleyenler ... (Röleve ve Anıt. Md. Yrd. V.), ... (Mimar) ile ... (İnş. Müh.) müştereken ve müteselsilen,

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 53'üncü maddesi gereği işleyecek faizleri ile ödettirilmesine”

Şeklinde karar vermiştir.

SAVUNMA: 31 İlam sıra no.lu, ... yükleniminde bulunan ... Kilisesi İkmal Restorasyonu İşine ait savunmamız;

1. A) 21/06/2017 tarihli savunmamıza istinaden denetçi tarafından hazırlanan raporda özetle; “işlerin 30 m yükseklikte yapılması nedeniyle işçilik ve malzeme

girdilerinin arttığı, İhale dokümanı ve imalatın yapılacağı mahalli inceleyen yüklenicinin işin devamında bu işlerin 30 m yükseklikte yapıldığı için işçilik girdilerini artırmaya hakkının olmadığı” belirtilerek yeni birim fiyat oluşturularak ödeme yapılamayacağı belirtilmiştir. Ancak; 21/06/2017 tarihli savunmamızda yeni fiyat analizlerinin oluşturulması böyle bir gerekçeye kesinlikle dayandırılmamıştır. İddia edildiği üzere 30 metre yükseklikte iş yapıldığı için yeni birim fiyatlar oluşturulmamıştır. Zaten iskele kurulumu bir imalattır ve belirli bir yükseklikte yapılacak işler için kurulup ayrıca ödenmektedir. Yaklaşık maliyet çalışması yapılırken 30 metre yükseklikte bulunan freskler incelenemediğinden hasar tespit çalışması yapılamamıştır ve pozun adı gibi yapılacak işin bakım-onarım çalışmasından öte restorasyon-konservasyon uygulaması olduğu anlaşılmıştır.

21/06/2017 tarihli savunmamızda; “Müdürlüğümüz teknik elemanları tarafından 02.05.2014 tarihinde tanzim edilen yaklaşık maliyet dosyasında; fresklerin büyük bir kısmının ana kubbede yer alması ve hali hazırda iş iskelesinin bulunmaması nedeniyle fresklerin uygulama (kuru fresk*-ıslak fresk*) ve malzeme türü ile hasar durumu belirlenememiştir. Bu nedenle İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğünün 06.02.2014 tarih ve 97 sayılı yazısı ve ekinde fresklerin genel onarım müdahalelerini içeren Analiz-04 pozu ve teknik şartnameleri hazırlanmıştır.” denmektedir. Burada tarafımızca; fresklerin yaklaşık 30 m yükseklikteki kubbe ve tavanlarda yer almasından ötürü tam olarak incelenememesi nedeniyle özgün malzemenin ve yapım tekniğinin tespit edilememesi, bunun sonucunda da yaklaşık maliyet kapsamında oluşturulan Analiz-04 pozunun iş kapsamında yapılan imalatları karşılayamadığı anlatılmak istenmiştir. Kontrollük teşkilatı ve idare olarak yapılacak müdahalenin oluşturulan poz ve teknik şartname ile yakından uzaktan alakasının olmadığı görülmüş işle alakalı gerekli çalışmaların

yeniden yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü daha önce hiçbir çalışma yapılmamış bu duvar resimlerinin öncelikli olarak restorasyon ve konservasyon uygulamasının yapılmasının doğru olacağı kontrollük heyeti ve idarece yapılan toplantıda karar verilmiştir. Yüzyıllar önce yapılan bu duvar resimleri 30 m aşağıdan bakıldığında resimlerde hasar olmadığı tespit edilmiş olup iskele kurulduktan sonra yakından yapılan inceleme neticesinde duvar resmi yüzeylerinde hasarlar, bozulmalar, deformasyonlar ve kopmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu duvar resimlerinin çoğu yerinde sebebi bilinmeyen delik ve boşluklar olduğu, vandalizm sonucunda tahribatların var olduğu ve kubbe pencerelerinin bulunmamasından dolayı duvar resimlerinin yüzyıllarca dış tesirlere açık kalması gibi nedenlerden dolayı ağır hasarlar tespit edilmiştir.

Denetçi tarafında hazırlanan raporda "mevcut fresklerin koruma ve onarımı için ihale dokümanında detayı ve tanımını yer aldığı şekliyle teknik şartnamede ana hatların belirtildiğinden" bahsedilmektedir. Ancak; "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" isimli Analiz-04 no.lu pozun teknik şartnamesinin:

-4. maddesinde "Tüm bozulmaların tespiti ile birlikte eş zamanlı yürütülmesi gereken diğer bir çalışmada ise ileri teknikler kullanılarak malzeme özelliklerinin belirlenmesi ve onarım harcı belirlenmelidir. Örnek atımlarının konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Konservatör tarafından alınması önemlidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktıları üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir."

-7. maddesinde "Boya yüzeyinde birikmiş olan tozların ve kir katmanlarının belirlenmeli ve analiz sonuçlarından sonra konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Bizans duvar resimleri konusunda uzman bir ekibin kararı ile kullanılacak temizleyici malzemeler belirlenmelidir."

-8. Maddesinde "Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan

kısımları sağlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir." denmektedir.

Şöyle ki; iş kapsamında aynı malzemeler ve uygulama yöntemi kullanarak pozun değiştirilmesi suretiyle yükleniciye farklı pozlar ile ödeme yapılsaydı yüce mahkemenizin kararı gereği kamu zararı tarafıma tahakkuk ettirilebilirdi. Lâkin, restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemelere bakıldığında; aseton, gaz maskesi, sulu boya, harç potası, spatül, saf su, desojen, saliva, conntrad, petrolyum eter, metil selüloz, puar, plastrin, vb. gibi farklı malzemelerin yapılacak restorasyon-konservasyon çalışmasında kullanılması fennen zaruri olmuş olup, yaklaşık maliyette yer alan poza bakıldığında bu malzemelerin yer almadığı görülecektir. Yaklaşık maliyet çalışmasındaki pozla bu işin yapılamayacağını aşıkardığı fennen zaten görülmektedir.

Müdürlüğümüzün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konunun uzmanı personelin görevlendirilmesi ve gerekli izinlerin verilmesi için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğüne dağıtımlı yazı gönderilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile görevlendirilme izninin uygun görüldüğü Müdürlüğümüze bildirilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü daha sonra ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konservasyon çalışmalarında Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğünden en az 1 (bir) uzmanın iş kapsamında yer alması talimatı Müdürlüğümüze bildirilmiştir. Bu aşamada duvar resimlerinin restorasyon uygulaması için uzman kişilerle görüşülüp restorasyon çalışmalarında nasıl bir yol izleneceği ve ne tür malzemeler kullanılacağı ile ilgili çalışmalar yapılmış ve ... tarihinde yapılacak işler, teknik tarifleri ve piyasa fiyat araştırma kısımları tamamlanarak gerekçe rapor doğrultusunda yeni birim fiyat tutanağı ile ekleri şeklinde

önce Müdürlüğümüze daha sonra Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne sunulmuştur. Genel Müdürlüğümüz yapılan yeni birim fiyat çalışmasını ... tarih ve ... sayılı yazı ile onaylayarak Müdürlüğümüze bu pozların kullanılabilceğini bildirmiştir. ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğü ... tarih ve ... sayılı yazısı ile bahsi geçen işe Restoratör ...'nin görevlendirildiğini Müdürlüğümüze bildirmiştir. Yapılacak çalışmaların Uzman Restoratör ... denetiminde yüklenici tarafından çalıştırılan uzman personel eliyle yaptırılması planlanmıştır. Teknik şartnamede ana hatlar verilse de uygulamalar sırasında yapılacak müdahalelerin, uygulamayı yapacak Konservasyon uzmanlarının görüşleri doğrultusunda revize edilmesinin doğru olacağı vurgulanmıştır. Bu kapsamda uygulamayı yapan Konservasyon uzmanı ekip (Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim Görevlisi Arkeolog Koruma-Onarım Uzmanı Sebahattin Küçük Başkanlığında Restoratör-Konservatör, Restoratör Uzmanı Yüksek Mimar, heykeltıraş, ressam ve inşaat teknikerleri olmak üzere toplam 10 adet uzman personel) ile idaremizce yapılan değerlendirme neticesinde İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" isimli Analiz-04 no.lu pozun yapılan uygulamaları karşılamayacağından ötürü kullanılmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Müdürlüğümüzün ... tarih/... sayılı yazısı ve eki harcamaya yetkili İdare olan ... İl Özel İdare'sine Genel Müdürlüğümüzce uygun görülen yeni birim fiyat tutanakları gönderilmiş olup ... İl Özel İdaresince ... tarihinde onaylanmıştır.

Sonuç olarak; Analiz-04 no.lu pozda belirtilen imalat yapılmamış, farklı malzeme ve işçilikleri muhteva eden farklı imalat yapılmıştır. Bu nedenle gerçekte yapılan uygulamaları kapsayan, yerinde tespit ve ölçümler (malzeme ve işçilik) yapılarak 7 adet yeni fiyat analizi hazırlanmış, hazırlanan yeni fiyat analizleri incelenmek üzere Bakanlığımıza gönderilmiştir. Yeni fiyat analizlerinin Bakanlığımızca uygun

görülmesinin ardından söz konusu analizler doğrultusunda uygulama, ölçüm ve ödemeler yapılmıştır.

Bakanlığımızın 2016 yılı hesabı ile ilgili olarak düzenlenen Yargılamaya Esas Rapora Üyeler ... ile ...'ın da bizim gibi düşünerek "iş kapsamında kusuru olan varsa tespit edilmesi için Bakanlığına yazılması gerekir." şeklindeki ifadede olduğu gibi kontrollük heyeti olarak bizler önceki dönemlerde hiç uygulama olarak bulunmadığımız bu çalışmaları Bakanlığımızla birlikte yürütmüş bulunmaktayız ve yapılan iş ile ödemeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında bu gibi özel çalışmaların nasıl yapıldığı bu işlerin ayrı ayrı iş kalemlerle nasıl ödendiği araştırılmıştır. Eğer yüce mahkemece gerekli görülürse çok nadir olarak yapılan bu işlerin nasıl ödeme ve çalışmalar yapıldığı detaylıca sunulacaktır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, kontrollük heyeti ve ilgili idarelerce yaklaşık maliyetteki pozla bu işin yapılamayacağı aşikar olup en doğru müdahale ve kamu yararı düşünülerek bu işler yapılmıştır. Kontrollük heyeti olarak bu nadide işlerin yapımı için gereken özveri gösterilerek en doğru şekilde tamamlanması için elimizden geleni yapmış bulunmaktayız. Bahsi geçtiği gibi yapılan bu işte kamu zararı bulunmamaktadır.

1. B) 21/06/2017 tarihli savunmamıza istinaden denetçi tarafından hazırlanan raporda özetle; "Analiz-6 için verilen teklif ... TL/m2 iken detaylandırılarak 6 ayrı yeni birim fiyat analizi yaptığımızı, (a) fıkrasında açıklanan gerekçelerden ötürü" kamuzararına neden olduğumuz belirtilmektedir. Savunmamızın (a) maddesinde de belirttiğimiz gibi, 21/06/2017 tarihli savunmamızda yeni fiyat analizlerinin oluşturulması böyle bir gerekçeye kesinlikle dayandırılmamaktadır.

21/06/2017 tarihli savunmamda;

-Teknik Şartnamenin 4'üncü maddesinde "Uygulamalarda

kullanılacak malzeme içeriğinin belirlenmesi için konunun uzmanları tarafından (analizi yapacak uzman) örnekler alınarak analiz raporlarıyla uygulamada kullanılacak malzeme belirlenmelidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktıları üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir.”

-Teknik şartnamenin 6 ve 7'nci maddesinde “kırık döşeme malzemeleri onarılarak korunmalı, döşemede kayıp olan bölgelerde uzman jeologlara danışılarak aynı tür malzeme ile tamamlama yapılmalıdır” ve “çökme olan bölgelerde döşemenin arkası kontrol edilmeli, döşeme altındaki harç-blokaj özelliğini kaybetmişse yenilenmelidir.”

Maddelerine istinaden;

İhale dosyasında yer alan “Mevcut İşlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının Yapılması” pozunu oluşturulurken döşemenin üzerinde henüz bilimsel kazı yapılmadığından (toprak altında) analizi hazırlayan uzmanlar genel uygulamaları ihtiva eden fiyat analizi göndermişlerdir. Bu husus fiyat analizini hazırlayan uzmanların tanzim ettiği teknik şartnamede açıkça belirtilmiştir. Yaklaşık maliyet tespit edilirken kullanılan işçilik, malzeme miktarı ve türlerinin ödenen işçilik, malzeme miktarı ve türleri ile olan farkı açıkça görülmektedir.” Denmektedir. Burada tarafımızca; işlemeli döşemenin yaklaşık maliyet hazırlanması sırasında toprak altında olmasından ötürü malzeme analizleri yapılamamış olduğu, bu nedenle de da yaklaşık maliyet kapsamında oluşturulan Analiz-06 pozunun iş kapsamında yapılan imalatları karşılayamadığı anlatılmak istenmiştir. Teknik şartnamede ana hatlar verilse de uygulamalar sırasında yapılacak müdahalelerin, işlemeli döşemeyi oluşturan malzemelerin analizlerinin yapılması ve arkeojeofizik taramanın tamamlanmasının ardından revize edilmesinin doğru olacağı vurgulanmıştır.

İşlemeli döşeme toprağın altında yüzyıllarca kalmıştır. Öncelikle üst kısmındaki toprak alınarak işlemeli döşeme

yüzeyi ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra kontrollük heyeti ve idare duvar resimleri konusunda olduğu gibi bir toplantı gerçekleştirmiş yaklaşık maliyetteki poz ve yerinde yapılacak müdahaleleri karşılaştırmış yapılacak işin mahiyetinin farklı olduğunu tespit etmiştir.

Yaklaşık maliyet çalışması yapılırken toprak altında bulunan işlemeli döşeme incelenemediğinden hasar tespit çalışması yapılamamıştır. Yüzyıllar önce yapılmış hasar durumu belli olmayan işlemeli döşemenin yakından incelendiğinde; ağır hasarlı olduğu tespit edilmiş, toprak altında kalmasından dolayı nem ve tuzun döşeme yüzeyinde fazla olduğu, nemli olmasından dolayı dağılmış vaziyette bulunduğu, deformasyonlar ve oturmaların olduğu tespit edilmiştir. Kontrollük teşkilatı ve idare olarak yapılacak müdahalenin oluşturulan poz ve teknik şartname ile bağdaşmadığı görülmüş işle alakalı gerekli çalışmaların yeniden yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü daha önce hiçbir çalışma yapılmamış bu işlemeli döşemenin öncelikli olarak restorasyon ve konservasyon uygulamasının yapılmasının doğru olacağı kontrollük heyeti ve idarece yapılan toplantıda karar verilmiştir.

Yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda; malzeme analizi ve arkeojeofizik taramanın ardından elde edilen veriler ışığında ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğü uzmanlarından da yardım alınarak; gerçekte yapılan uygulamaları kapsayan, yerinde tespit ve ölçümler (malzeme ve işçilik) yapılarak 6 adet yeni fiyat analizi hazırlanmış, hazırlanan yeni fiyat analizleri incelenmek üzere Bakanlığımıza gönderilmiştir. Yeni fiyat analizlerinin Bakanlığımızca uygun görülmesinin ardından söz konusu analizler doğrultusunda uygulama, ölçüm ve ödemeler yapılmıştır. Sonuç olarak; Analiz-06 no.lu pozda belirtilen imalat yapılmamış, farklı malzeme ve işçilikleri muhteva eden farklı imalat yapılmıştır.

Şöyle ki; iş kapsamında aynı malzemeler ve uygulama yöntemi kullanarak pozun değiştirilmesi suretiyle yükleniciye farklı

pozlar ile ödeme yapılsaydı yüce mahkemenizin kararı gereği kamu zararı tarafıma tahakkuk ettirilebilirdi. Lâkin restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemelere bakıldığında: kağıt hamuru, polifilen naylon, eldiven, saf su, sulu boya, sulu boya fırçası, desojen, amonyum bikarbonat, vb. gibi malzemelerin yapılacak restorasyon-konservasyon çalışmasında kullanılması fennen zaruri olmuş, dikkate alınmayan poza bakıldığında bu malzemelerin yer almadığı görülmüştür. Yaklaşık maliyet çalışmasındaki pozla bu işin yapılamayacağı aşikar olduğu fennen zaten görülmektedir.

Müdürlüğümüzün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konunun uzmanı personelin görevlendirilmesi ve gerekli izinlerin verilmesi için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğüne dağıtımli yazı gönderilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ... tarih ve ... sayılı yazı ile görevlendirilme izninin uygun olacağını Müdürlüğümüze bildirilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü daha sonra ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konservasyon çalışmalarında Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğümüzden en az 1 (bir) uzmanın yer alması talimatı Müdürlüğümüze bildirilmiştir. Daha sonra işlemeli döşeme restorasyonu uygulaması için uzman kişilerle görüşülüp restorasyon çalışmalarında nasıl bir yol izleneceği ve ne tür malzemeler kullanılacağı ile ilgili çalışmalar yapılmış ve ... tarihinde yapılacak işler, teknik tarifleri ve piyasa fiyat araştırma kısımları tamamlanarak gerekçe rapor doğrultusunda yeni birim fiyat tutanağı ile ekleri şeklinde önce Müdürlüğümüze daha sonra Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne sunulmuştur. Genel Müdürlüğümüz yapılan yeni birim fiyat çalışmasını uygun bulmayarak gerekli düzenlemelerin yapıldıktan sonra ...tarih ve ... sayılı yazısı Müdürlüğümüze bu pozların kullanılabileceğini bildirmiştir. Daha sonra ...tarih ve ... sayılı yazımız ve eki ile gerekli düzenlemeler yapılarak tekrardan Genel Müdürlüğümüze gönderilmiş olup Genel Müdürlüğümüzün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile yeni birim

fiyatlar onaylanmıştır. ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğü ... tarih ve ... sayılı yazısı ile bahse geçen işe Restoratör ...'ın görevlendirildiği Müdürlüğümüze bildirilmiştir. Yapılacak çalışmaların uzman personel tarafından yapılması ve Uzman Restoratör ... denetiminde planlanmıştır. Müdürlüğümüzün ... sayılı yazısı ve eki ile İdare olan ... İl Özel İdare'sine Genel Müdürlüğümüzce uygun görülen yeni birim fiyat tutanakları gönderilmiş olup ... İl Özel İdarece onaylanmıştır.

Genel olarak konuya bakıldığında (a) ve (b) maddelerinde belirtilen nedenlerden ötürü sözleşmede yer alan pozlar yerine yeni fiyat analizlerinin kullanılmasının sakıncalı bulunması durumunda, tarafımızca yapılacak hiçbir uygulamalarda yeni fiyat analizlerinin yapılması mümkün olmayacaktır. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, örneğin; sözleşme kapsamında V.1660/C04 poz no.lu "225 Doz Çimento Takviyeli Kireç Harcı ile Kavisli Satıhta Kaba Sıva Yapılması" olan bir işte teknik gerekçelerle bu imalat yerine V.1660/E04 poz no.lu "... Doz Hidrolik Kireç Harcı ile Kavisli Satıhta Kaba Sıva Yapılması" pozunun kullanılması bile teknik şartnamede sıva yapılması için gereken ana hatların verilmiş olmasından ötürü sakıncalı olacaktır. Çünkü fennen çimentolu harç tarihi bina yüzeylerinde kuma yapmaktadır.

Ayrıca iddia edildiği gibi yaklaşık maliyetteki poz, 6 adet poza bölünmemiştir. 5 farklı yeni iş olarak tespit yapılmıştır. Analiz 33 poz no.lu Özgün İşlemeli Döşeme Yüzeylerinin İnce Temizliğinin Yapılması" işlemeli döşeme yüzeyinin üzerinde kalan 5 cm toprağın alınması işidir. Yani işlemeli döşemenin restorasyon-konservasyon çalışmasının bir işi değildir.

Bakanlığımızın 2016 yılı hesabı ile ilgili olarak düzenlenen yargılamaya esas rapora Üyeler ... ile ...'ın da bizim gibi düşünerek "iş kapsamında kusuru olan varsa tespit edilmesi için Bakanlığına yazılması gerekir." Şeklindeki ifadede olduğu gibi kontrollük heyeti olarak bizler önceki dönemlerde hiç uygulama olarak bulunmadığımız bu çalışmaları Bakanlığımızla

birlikte yürütmüş bulunmaktayız ve yapılan iş ile ödemeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında bu gibi özel çalışmaların nasıl yapıldığı bu işlerin ayrı ayrı iş kalemlerle ödendiği araştırılarak öğrenilmiştir. Eğer yüce mahkemece gerekli görülürse çok nadir olarak yapılan bu işlerin nasıl ödeme ve çalışmalar yapıldığı detaylıca sunulacaktır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, kontrollük heyeti ve ilgili idarelerce yaklaşık maliyetteki pozla bu işin yapılamayacağı aşikar olup en doğru müdahale ve kamu yararı düşünülerek bu işler yapılmıştır. Kontrollük heyeti olarak bu nadide işlerin yapımı için gereken özveri gösterilerek en doğru şekilde tamamlanması için elimizden gelenin fazlasını yapmış bulunmaktayız. Bahsi geçtiği gibi yapılan bu işte kamu zararı bulunmadığını düşünmekteyim. Bu bağlamda, "... Kilisesi İkmal Restorasyonu İşİ" Türk ve Gürcistan Hükümetleri arasında imzalanan karşılıklı eser onarımı mutabakatı kapsamında yapılan ve önem arz eden bir iş olması münasebetiyle; yapılan uygulamaların teknik açıdan en doğru olacak şekilde yapılması ve gerçekte yapılan imalatların fiyatlandırılarak ödenmesi amaçlanmış olup yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü (a) ve (b) maddeleri kapsamında kamu zararının oluşturulması söz konusu değildir.

Konu ve savunmanın duruşmalı yapılması hususu Başkanlığınız takdirlerine arz olunur."

Denilmektedir.

Sayıştay Başsavcılığının mütalaası;

"... Bakanlığı 2016 yılı hesabının 8'inci Dairede yargılanması sonucunda düzenlenen 11.07.2018 tarih ve 133 no.lu ilamın 31'inci maddesinin A ve B bentlerinde yer alan tazmin hükmünü temyiz eden ...'un ilgi yazı ekinde gönderilen 25.10.2018 tarihli dilekçesi ve ekleri incelendi.

Dilekçede özetle,

1- İlamın 31/A maddesine ilişkin olarak, Yüklenicinin ilgili işe ait ihale dokümanları ile imalatın yapılacağı mahalli inceleyerek fiyat teklif ettiği, işin devamında bu işlerin 30 m. yüksekte yapılması gerekçe gösterilerek işçilik girdilerinin ve malzeme miktarlarının artırılmayacağı gerekçesi ile tazmin hükmü verilmiş ise de, iddia edildiği üzere 30 m. yükseklikte iş yapıldığı için yeni birim fiyat oluşturulmadığı, yaklaşık maliyet çalışması yapılırken 30 m. yüksekte bulunan freskler incelenemediğinden özgün malzemenin ve yapım tekniğinin tespit edilemediği, bunun sonucu olarak da yaklaşık maliyet kapsamında oluşturulan Analiz-04 pozunun iş kapsamında yapılan imalatları karşılamaması nedeniyle Analiz-04 pozda belirtilen imalatın yapılmayarak, farklı malzeme ve işçilikleri muhteva eden imalatların yapıldığı, bu nedenle gerçekte yapılan uygulamaları kapsayan, yerinde tespit ve ölçümler (malzeme ve işçilik) yapılarak 7 adet yeni fiyat analizi hazırlandığı, hazırlanan bu analizler için Bakanlığın uygun görüşü alındıktan sonra söz konusu analizler doğrultusunda uygulama, ölçüm ve ödeme yapıldığı belirtilmekte ve işlemden kamu zararı olmadığından tazmin hükmünün kaldırılması talep edilmektedir.

... Kilisesi İkmal Restorasyon işinde fresklerin büyük bir kısmının 30 m yükseklikte bulunan ana kubbede yer alması ve iş iskelesinin bulunmaması nedeniyle uygulama, malzeme türü ile hasar durumunun tam olarak belirlenemediği, bu nedenle de fresklerin genel onarım müdahalelerini içeren Analiz-04 pozu ile teknik şartnamenin hazırlandığı anlaşılmaktadır. İskele kurulduktan sonra yakından yapılan incelemede duvar resmi yüzeylerinde hasarlar, bozulmalar ve kopmalar tespit edilmiş, Kontrollük teşkilatı ve İdare olarak yapılacak müdahalenin oluşturulan poz (Analiz-04) ve teknik şartname ile bir ilgisinin olmaması gerekçesiyle 7 adet yeni fiyat analizi oluşturulmuş ve bu pozlar esas alınarak ödeme yapılmıştır.

Bu nedenle savunmaların yeterli görülerek tazmin hükmünün sorumlular üzerinden kaldırılmasına karar verilmesinin,

2- ilamın 31/B maddesine ilişkin olarak, Analiz-6 için verilen teklif ... TL/m iken detaylandırılarak 6 ayrı yeni birim fiyat analizi yapıldığı gerekçesiyle tazmin hükmü verilmiş ise de, ihale dosyasında yer alan "Mevcut işlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının Yapılması" pozu oluşturulurken toprak altında bulunan işlemeli döşeme incelenemediğinden hasar tespit çalışması yapılamadığı; yüzyıllar önce yapılmış hasar durumu belli olmayan işlemeli döşeme yakından incelendiğinde ağır hasarlı olduğunun tespit edildiği, kontrollük teşkilatı ve idare olarak yapılacak müdahalenin, oluşturulan poz ve teknik şartname ile bağdaşmadığının görüldüğü ve işle alakalı gerekli çalışmaların yeniden yapılmasına karar verildiği ve gerçekte yapılan uygulamaları kapsayan, yerinde tespit ve ölçümler (malzeme ve işçilik) yapılarak 6 adet yeni fiyat analizi hazırlandığı, Bakanlıkça da uygun görülen analizler doğrultusunda uygulama, ölçüm ve ödemelerin yapıldığı, gerçekleştirilen işlemlerde bir kamu zararının bulunmadığı ileri sürülmekte ve tazmin hükmünün kaldırılması talep edilmektedir.

İhale dosyasında yer alan "Mevcut işlemeli Döşemelerin Koruma ve Onarımının Yapılması" pozu oluşturulurken, toprak altında bulunan işlemeli döşeme incelenemediğinden hasar tespit çalışmasının yapılamadığı ve genel uygulamaları ihtiva eden fiyat analizi hazırlandığı anlaşılmaktadır. Kontrollük teşkilatı ve idare olarak yapılacak müdahalenin oluşturulan poz (Analiz-6) ve teknik şartname ile bağdaşmadığı gerekçesiyle sonradan 6 adet yeni fiyat analizi oluşturulmuş ve bu pozlar esas alınarak ödeme yapılmıştır.

Bu nedenle savunmaların yeterli görülerek tazmin hükmünün sorumlular üzerinden kaldırılmasına karar verilmesinin,

Uygun olacağı mütalaa olunmaktadır.

Arz ederim."

Şeklindedir.

44476 dosya no.lu (Mimar) ... ve 44477 dosya no.lu (Röleve ve Anıtlar Müdür Yardımcısı V.) ...'nin temyiz talepleri ile ilgili Başsavcılık görüşü, (İnşaat Mühendisi) ...'un temyiz talebine ilişkin Başsavcılık görüşü ile aynıdır.

İşbu dosyayla duruşma talebinde bulunan (İnşaat Mühendisi) ... ile Sayıştay Savcısının sözlü açıklamalarının dinlenmesinden ve dosyada mevcut belgelerin okunup incelenmesinden sonra,

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ;

1/A- 133 sayılı İlamın 31'inci maddesi A fıkrası ile; ... yükleniminde bulunan ... Kilisesi İkmal Restorasyonu işinde;

Teklif birim fiyat cetvelinin 12'nci sırasında yer alan; Analiz-4 poz numaralı "mevcut fresklerin koruma ve onarımının yapılması" imalatına yüklenicinin ... TL/m² fiyat vermiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak imalatın parçalara ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı imalatlarını içeren tek bir paçal/karma teklif yerine, her bir imalat için farklı kalemlerden ödemedede bulunulması sonucunda ... TL tutarında kamu zararına sebebiyet verildiği gerekçesiyle tazmin hükmü verilmiştir.

İhale dokümanı kapsamında yer alan Analiz-04 poz no.lu "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" işine ait teknik şartnamede;

"Mevcut fresklerin koruma ve onarımının aşağıda belirtilen şartlara uygun olarak yapılması için gereken her türlü malzeme, işçilik, zayıt, nakliye, yatay ve düşey taşımalar ile müteahhit karı ve genel giderler dahil 1 m² fiyatıdır."

1. Duvar resimlerinde belgeleme (fotoğraf-çizim) çalışmaları yapılmalıdır. Fotoğraf çekimlerinin yüksek çözünürlükte 90° açıyla çekilmesi ve fotoğrafların foto-mozaik yöntemiyle birleştirilerek bütün duvar yüzeyinin (bir yüzey için) tek fotoğraf karesinde birleştirilmesi

gerekmektedir. Birleştirilen fotoğrafların mutlaka aynı ışık seviyesinde çekimlerinin yapılmasına dikkat edilmesi önemlidir.

2. İskele kurulduktan sonra Bizans duvar resimleri konusunda uzman konservatör tarafından tüm bozulmaların lejantları belirlenerek fotoğraf çıktıları üzerine duvar resimlerinde karşılaşılan tüm bozulmaların lejantlarının işlenmesi ve teknik raporu hazırlanmalıdır.
3. Acil müdahale gereken alanlarda uygulama yapılması ve yapılan tüm işlerin ayrı bir paftaya (kullanılan malzemelerin isimleri yazılarak) işlenmelidir.
4. Tüm bozulmaların tespiti ile birlikte eş zamanlı yürütülmesi gereken diğer bir çalışmada ise ileri teknikler kullanılarak malzeme özelliklerinin belirlenmesi ve onarım harcı belirlenmelidir. Örnek alanlarının konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Konservatör tarafından alınması önemlidir. Bu çalışmalarımda yine aynı şekilde fotoğraf çıktıları üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir.
5. Nem ve sıcaklık değişimlerinin Dataloggerler ve anlık nemölçer ile kayıt altına alınmalıdır.
6. Kilise içinde birikmiş tozların mekanik yöntemler ile (restorasyon süpürgesi-plastik süpürge-fırçalar) temizlenmelidir.
7. Boya yüzeyinde birikmiş olan tozların ve kir katmanlarının belirlenmesi ve analiz sonuçlarından sonra konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Bizans duvar resimleri konusunda uzman bir ekibin kararı ile kullanılacak temizleyici malzemeler belirlenmelidir.
8. Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan kısımların sağlamlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir.
9. Sıva yüzeyinden kalkmış olan boya tabakasının reçineler yardımı ile yerine oturtulmalı ve sağlamlaştırılmalıdır.

Yüzeyden kalkmış olan boya katmanlarının Nano Akril veya Primal AC 33 kullanılarak yerine oturtulması gerekmektedir. Ayrıca sağlamaştırma çalışmalarında asetonda çözülmüş olan Paroloid B 44 ve Paroloid B 72 kullanılması gerekebilir. Kavlanmış boya tabakasında deneysel çalışmalar için birtakım malzemelerin kullanılması gerekmektedir. Malzemelerin kullanılması kararı uygulamalar sırasında konunun uzmanı konservatörler tarafından verilmelidir.

10. Duvar resimlerinin temizlik ve sağlamaştırma çalışmalarının tamamlanmasından sonra boya tabakasındaki boşlukların ve grafitilerin "Aqua Sporca" tekniği ile ton farkının azaltılması gerekmektedir.

Ölçü: Koruma ve onarımı yapılan fresk yüzeyleri ölçülerek ödenir."

Denilmektedir.

İlgili poza ait analizin yaklaşık maliyet hesabının aşağıda yer verildiği şekilde yapıldığı ve yüklenicinin de Analiz-4 pozuna ...,... TL/m2 fiyat verdiği belirtilmiştir.

...

Sorumluların Yargılamaya Esas Rapora esas savunmalarında;

"Müdürlüğümüz teknik elemanları tarafından 02.05.2014 tarihinde tanzim edilen yaklaşık maliyet dosyasında; fresklerin büyük bir kısmının ana kubbede yer alması ve hali hazırda iş iskelesinin bulunmaması nedeniyle fresklerin uygulama (kuru fresk*-ıslak fresk*) ve malzeme türü ile hasar durumu belirlenememiştir. Bu nedenle İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğünün 06.02.2014 tarih ve 97 sayılı yazısı ve ekinde fresklerin genel onarım müdahalelerini içeren Analiz-04 pozu ve teknik şartnameleri hazırlanmıştır." denmektedir. Burada tarafımızca; fresklerin yaklaşık 30 m yükseklikteki kubbe ve tavanlarda yer almasından ötürü tam olarak incelenememesi nedeniyle özgün

malzemenin ve yapım tekniğinin tespit edilememesi, bunun sonucunda da yaklaşık maliyet kapsamında oluşturulan Analiz-04 pozunun iş kapsamında yapılan imalatları karşılayamadığı anlatılmak istenmiştir. Kontrollük teşkilatı ve idare olarak yapılacak müdahalenin oluşturulan poz ve teknik şartname ile yakından uzaktan alakasının olmadığı görülmüş işle alakalı gerekli çalışmaların yeniden yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü daha önce hiçbir çalışma yapılmamış bu duvar resimlerinin öncelikli olarak restorasyon ve konservasyon uygulamasının yapılmasının doğru olacağı kontrollük heyeti ve idarece yapılan toplantıda karar verilmiştir. Yüzyıllar önce yapılan bu duvar resimleri 30 m aşağıdan bakıldığında resimlerde hasar olmadığı tespit edilmiş olup iskele kurulduktan sonra yakından yapılan inceleme neticesinde duvar resmi yüzeylerinde hasarlar, bozulmalar, deformasyonlar ve kopmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu duvar resimlerinin çoğu yerinde sebebi bilinmeyen delik ve boşluklar olduğu, vandalizm sonucunda tahribatların var olduğu ve kubbe pencerelerinin bulunmamasından dolayı duvar resimlerinin yüzyıllarca dış tesirlere açık kalması gibi nedenlerden dolayı ağır hasarlar tespit edilmiştir.”

Açıklamaları yer almıştır.

Öte yandan “Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması” isimli Analiz-04 no.lu pozun teknik şartnamesinin:

-4. maddesinde □’Tüm bozulmaların tespiti ile birlikte eş zamanlı yürütülmesi gereken diğer bir çalışmada ise ileri teknikler kullanılarak malzeme özelliklerinin belirlenmesi ve onarım harcı belirlenmelidir. Örnek atımlarının konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Konservatör tarafından alınması önemlidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktılarını üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir.”

-7. maddesinde “Boya yüzeyinde birikmiş olan tozların ve kir katmanlarının belirlenmeli ve analiz sonuçlarından sonra konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Bizans duvar resimleri

konusunda uzman bir ekibin kararı ile kullanılacak temizleyici malzemeler belirlenmelidir.”

-8. Maddesinde “Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan kısımları sağlamlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir.”

Denilmektedir.

İş kapsamında aynı malzemeler ve uygulama yöntemi kullanarak pozun değiştirilmesi suretiyle yükleniciye farklı pozlar ile ödeme yapılmamıştır. Nitekim, restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemelere bakıldığında; aseton, gaz maskesi, sulu boya, harç potası, spatül, saf su, desojen, saliva, contrad, petrolyum eter, metil selüloz, puar, plastrin, vb. gibi farklı malzemelerin yapılacak restorasyon-konservasyon çalışmasında ilaveten kullanılması fennen zaruri olmuş olup, yaklaşık maliyette yer alan poza bakıldığında ise bu malzemelerin yer almadığı görülecektir.

Müdürlüğün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konunun uzmanı personelin görevlendirilmesi ve gerekli izinlerin verilmesi için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğüne dağıtımlı yazı gönderilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ... tarih ve ... sayılı yazısı ile görevlendirilme izninin uygun görüldüğü Müdürlüğe bildirilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü daha sonra ... tarih ve ... sayılı yazısı ile konservasyon çalışmalarında Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğünden en az 1 (bir) uzmanın iş kapsamında yer alması talimatı Müdürlüğe bildirilmiştir. Bu aşamada duvar resimlerinin restorasyon uygulaması için uzman kişilerle görüşülüp restorasyon çalışmalarında nasıl bir yol izleneceği ve ne tür malzemeler kullanılacağı ile ilgili çalışmalar

yapılmış ve ... tarihinde yapılacak işler, teknik tarifleri ve piyasa fiyat araştırma kısımları tamamlanarak gerekçe rapor doğrultusunda yeni birim fiyat tutanağı ile ekleri şeklinde önce Müdürlüğüne daha sonra Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne sunulmuştur. Genel Müdürlük tarafından yapılan yeni birim fiyat çalışması ... tarih ve ... sayılı yazı ile onaylayarak Müdürlüğe bu pozların kullanılabilceğini bildirmiştir. ... Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlüğü ... tarih ve ... sayılı yazısı ile bahsi geçen işe Restoratör ...'yi görevlendirmiştir. Yapılacak çalışmaların Uzman Restoratör ... denetiminde yüklenici tarafından çalıştırılan uzman personel eliyle yaptırılması planlanmıştır. Teknik şartnamede ana hatlar verilse de uygulamalar sırasında yapılacak müdahalelerin, uygulamayı yapacak Konservasyon uzmanlarının görüşleri doğrultusunda revize edilmesinin doğru olacağı vurgulanmıştır. Bu kapsamda uygulamayı yapan Konservasyon uzmanı ekip (Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim Görevlisi Arkeolog Koruma-Onarım Uzmanı Sebahattin Küçük Başkanlığında Restoratör-Konservatör, Restoratör Uzmanı Yüksek Mimar, heykeltıraş, ressam ve inşaat teknikerleri olmak üzere toplam 10 adet uzman personel) ile İdarece yapılan değerlendirme neticesinde, İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" isimli Analiz-04 no.lu pozun yapılan uygulamaları karşılamayacağından ötürü kullanılmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Müdürlüğün ... tarih/... sayılı yazısı ve eki harcamaya yetkili İdare olan ... İl Özel İdare'sine Genel Müdürlüğümüzce uygun görülen yeni birim fiyat tutanakları gönderilmiş olup ... İl Özel İdaresince ... tarihinde onaylanmıştır.

Sonuç olarak; Analiz-04 no.lu pozda belirtilen imalat yapılmamış, farklı malzeme ve işçilikleri muhteva eden farklı imalat yapılmıştır. Bu nedenle gerçekte yapılan uygulamaları kapsayan, yerinde tespit ve ölçümler (malzeme ve işçilik)

yapılarak 7 adet yeni fiyat analizi hazırlanmış, hazırlanan yeni fiyat analizleri incelenmek üzere Bakanlığa gönderilmiştir. Yeni fiyat analizlerinin Bakanlıkca uygun görülmesinin ardından söz konusu analizler doğrultusunda uygulama, ölçüm ve ödemeler yapılmıştır.

Bu itibarla, sorumlu iddialarının kabul edilerek 133 sayılı İlamın 31'inci maddesi A fıkrasıyla Teklif birim fiyat cetvelinin 12'nci sırasında yer alan; "mevcut fresklerin koruma ve onarımının yapılması" işine yüklenicinin ...,... TL/m2 fiyat vermesi ve İhale dosyasında yapılacak işin tanımı Analiz-4 olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, işin devamında bu imalat yerine yeni birim fiyatlar yapılarak işin ayrıştırılması ve fresklerle ilgili tüm sağlamlaştırma koruma ve bakımı içeren teklif yerine farklı kalemlerden ödemede bulunulması sonucunda ... TL'ye ilişkin olarak verilen tazmin hükmünün BOZULMASINA ve (tazmin hükmünün kaldırılması gerektiğine yönelik) yukarıda belirtilen hususların tekrar değerlendirilmesini teminen yeni hüküm tesisi için dosyanın hükmü veren DAİREYE GÖNDERİLMESİNE,

(Üye ...'nün "... Bakanlığınca sadece ödenek aktarımı yapılmış olup, denetim ve yargılamanın işi yaptıran ... İl Özel İdaresi üzerinden yapılması gerekirdi, bu nedenle İlam hükmünün bozulması gerekir" şeklindeki ilave görüşü, Üye ... ve Üye ...'un "Söz konusu analizlerin birebir karşılaştırılarak değerlendirilmesini teminen İlam hükmünün bozulması gerekir" Üye ...'ün "ilamda yer alan tazmin hükmünün tasdiki gerekir", yönündeki aşağıda yazılı azınlık görüşlerine karşı) oy çokluğu ile,

Karar verildiği 25.12.2019 tarih ve 47080 sayılı tutanakta yazılı olmakla iş bu ilam tanzim kılındı.

İLAVE GÖRÜŞ

Üye ...'nün ilave görüşü;

"Temyiz görüşmesi yapılan "... Kilisesi İkmal Restorasyon İşii"

ile ilgili işlem ve ödemelerin ... İl Özel İdaresi bütçesinden yapıldığı, ancak kurul gündeminde ... Bakanlığı 2016 yılı hesabına ait işlemlerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile ... İl Özel İdaresine ait hesap ve işlemler, ... Bakanlığına aitmiş gibi algılanarak bu Bakanlık hesabı bünyesinde yargılanmıştır.

Kanunlarla belirlenen sorumluların hesap ve işlemlerinin mevzuata uygun olup olmadığının yargılama yoluyla kesin hükme bağlanması Sayıştay'ın görevidir. Bu görev ilke olarak denetçiler tarafından kamu idarelerinin o mali yıla ait hesap ve işlemlerinin denetimi sırasında tespit edilen kamu zararına ilişkin düzenlenen yargı raporu üzerinden gerçekleştirilir. Diğer bir ifade ile yargı raporu, denetçinin yetkilendirildiği idare ve hesap yılındaki işlemlerle sınırlı olarak hazırlanmalıdır. Nitekim bu esas Denetim Yönetmeliğinin 14'üncü maddesinin (a) bendinde de "Denetim cari yıl esası ile kamu idaresi temelinde yürütülür", 44'üncü maddesinde "Sorgularda; her bir sorgu maddesinin üst kısmında denetlenen kurumun adı ... gösterilir" denilmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur. Her ne kadar 6085 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası gereği "Sayıştay, kamu idarelerinin hesap, işlem ve faaliyetleri ile mallarını, hesap veya faaliyet dönemine bağlı olmaksızın yılı içinde veya yıllar itibarıyla denetleyebileceği gibi sektör, program, proje ve konu bazında da denetleyebilir" ise de bu özel bir yetkilendirme ile mümkündür. Bu bağlamda denetçinin, yetkilendirilmediği bir idareye ve hesap yılına ait işlemlerle ilgili yargı raporu hazırlama yetkisi bulunmadığı gibi, bu kapsamda hazırlanmış bir raporu ilgili dairenin de yargılama yetkisi bulunmamaktadır. Pek tabii ki denetim sırasında denetçinin yetki alanının dışında bir kamu zararı tespit etmesi ya da böyle bir kanaate ulaşması da mümkündür. Ancak böyle bir durumda Denetim Yönetmeliğinin 47'nci maddesi emsal alınarak durumun gerekçesiyle birlikte Sayıştay Başkanlığına bildirilmesi, kamu zararı iddiasının ilgili kamu idaresinin denetimini yapan denetim grup başkanlığı tarafından

sonuçlandırılması, bu işlemin doğal sonucu olarak da konunun görevli yargı dairesi tarafından kesin hükme bağlanması gerekir.

6085 sayılı Sayıştay Kanununun 61'inci maddesinde "Bu Kanunda yargılama usulüne ve kanun yollarına ilişkin hüküm bulunmayan hallerde 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uygulanır" denilmektedir. 6... sayılı Kanunun 447'nci maddesinde de "Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır." denilmekte olup, 6... sayılı Kanunun 114'üncü maddesi gereği mahkemenin görevli olması bir dava şartıdır. 115'inci madde gereği "Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir."

Bir başkan ile altı üyeden kurulu Sayıştay Daireleri birer hesap mahkemesidir. Hesap mahkemesi olarak sorumluların hesap ve işlemlerine ilişkin düzenlenen yargılamaya esas raporlarda yer alan kamu zararına ilişkin hususları hükme bağlar. İhtisas dairelerini tespit etmek ve işleri dairelere dağıtmak Sayıştay Başkanının görevidir. Sayıştay Başkanlığının "Dairelerin Görev Dağılımı"na dair 19.3.2015 tarih ve 2015/5 no.lu genelgesinde de İl Özel İdarelerine ait hesap ve işlemlerin kesin hükme bağlanma görevi Birinci Daireye verilmiştir. Oysa ... İl Özel İdaresine ait söz konusu işlemler, ... Bakanlığı hesabı içerisinde ele alınıp bu konuda görevli olmayan Sekizinci Dairede hükme bağlanmıştır. Diğer bir ifade ile Sekizinci Daire görevli olmadığı bir konuda hüküm tesis etmiştir.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde esasen Sekizinci Daire, re'sen bu davada kendisinin görevli olmadığı sonucuna vararak görevsizlik kararı vermeli ve kararında görevli olan Dairenin

de hangi Daire olduğunu belirterek yargı raporunun görevli Daireye gönderilmesini teminen Başkanlığa iade etmeliydi. Ancak böyle bir yol izlenmeyerek konu Sekizinci Daire tarafından kesin hükme bağlanmıştır. 6... sayılı Kanunun 353 ve 371'inci maddeleri gereği hükmü veren mahkemenin görevsiz olması istinaf ve temyiz sebebidir. Zira mahkemenin görevli olması bir dava şartıdır, dava şartlarına aykırılık bulunması da mutlak bir bozma sebebidir. Bu çerçevede Daire kararının bozulması gerekir.

Ancak mahkemelerin görevi kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir. (6.../md.1) Oysa hesap mahkemelerinin görevi Sayıştay Başkanınca belirlenmektedir. Bu anlamda yargı raporunun da daireye başkan tarafından havale edildiği düşünüldüğünde, Sekizinci Dairenin de görevsiz sayılmayabileceği, buradaki daireler arası ilişkinin (Asliye Hukuk, Sulh Hukuk gibi) mahkemelerin görev alanı ile ilgili olmadığı, daireler arasındaki iş bölümü niteliğinde olduğu da söylenebilir. Bu nedenle yargılama usullerinin Sayıştay yargılamasında uygulanması hususu henüz literatürde tartışma konusu bile olmamışken, usul eksikliği nedeniyle karar verirken bir yandan davanın hakkaniyetine hâlel getirecek kadar katı şekilcilikten, öte yandan, kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı bir gevşeklikten kaçınmak gerekir. Olaya bu çerçevede bakıldığında, temyize konu kamu zararı hakkında, diğer bir ifade ile konunun esası hakkında onama kararı verilmeyecek, kaldırma kararı verilecekse, sırf görevsizlik gerekçesiyle kararın bozulmaması sorumlular açısından hakkaniyete daha uygun olur. Zira, Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla da yükümlüdür. (6.../md.30)

Konunun esasına gelince;

Öncelikle söz konusu imalatlar sıradan bir inşaatla ait imalatlar değil, ... Bakanlığınca 1987 yılında korunması gereken taşınmaz kültür varlıkları arasına alınan, Anadolu ve Kafkasya

arasında kalan Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Ortaçağ Gürcü mimarisinin günümüze kadar ayakta kalabilen ve Bagratlı mimarisi taş süsleme sanatının bariz özelliklerini bünyesinde barındıran, kitabesinden 954-955 tarihlerinde yapıldığı anlaşılan, 17. yy'a kadar faaliyet göstermiş ve 19. yy.'ın sonlarında batı haç kolu camiye dönüştürülmüş hem dünya hem de ülkemiz açısından önemli bir kültür mirası niteliğindeki ... kilisesinde gerçekleştirilen imalatlardır. (Mine Kadiroğlu, Doğu Anadolu'da IX. XI. Yüzyıl Manastır Toplulukları ... manastırı, (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara, 1989, s. 52-59; Osman Aytekin, Ortaçağdan Osmanlı Dönemine kadar ...'deki Mimari Eserler, Ankara, 1999. s. 53-57) Ayrıca bu restorasyon Türkiye ile Gürcistan arasında eğitim ve kültür alanındaki ilişkileri geliştirmeye dönük karşılıklı bir girişim özelliği de taşımaktadır. Gürcü tarafı, Gürcistan'ın ... şehrindeki ... Kalesi içinde bulunan ... Camisi ve Medresesini, 2012 yılında söz konusu kalenin genel restorasyonu çerçevesinde restore etmiştir. Ülkemizde de aynı yıl ... ilimiz sınırları içerisinde tarihi ... Kilisesinin restorasyonuna başlanmıştır.

Kültürümüze mal olmuş bu eserlerin tarihsel kimliklerini ve belgesel özelliklerini koruyarak aslına uygun bir şekilde yenilenmesi sırasında birim fiyat tariflerinin dar kalıplarına sıkışarak bir imalatın yapılmasını veya yapılmamasını istemek, kullanılan malzemenin mevcut yapı ile uyumunun ihmali, işçilik kalitesinden taviz, keyfi uygulamalara imkan tanıma ve daha fazla kâr elde etmek amacıyla özensiz iş yapma gibi istenmeyen sonuçlara yol açabilir. Uygun malzeme ve teknik kullanılarak gerçekleştirilmeyen onarımlar kaba tamirden öteye gitmez, hatta restorasyon, bir eser tahribine dönebilir. Bu tür eserlerin restorasyonunda, sorumlular üzerinde oluşturulacak kamu zararı baskısı, bilimsel olarak olması gereken yerine, şekilsel olarak tarife uyan imalatın gerçekleştirilmesine, bu da bir kültür mirasının yok olmasına veya bozulmasına yol açabilir. Kaldı ki ihale dosyasında

yapılacak işin tanımı olarak gösterilen ve kamu zararının hesabında esas alınan Analiz 4 kapsamında, Analiz 18 (Eksik bölümlerin dolgu yapılması, Analiz 19 (Yüzey bütünlüğü sağlamak için renk yapılması, Analiz 20 (Freskli yüzey koruyucu uygulanması) imalatlarında öngörülen işlemlerin bulunmadığı da açıkça görülmektedir. Bu nedenle bir kültür mirasının gelecek nesillere aslına uygun olarak aktarılması amacıyla gerçekleştirilen restorasyon sırasında, teknik eleman ve uzman görüşleri çerçevesinde gerçekleştirildiği ifade edilen imalatların fiilen gerçekleştirilmediği ispatlanmadan, salt tariflere bağlı kalarak kamu zararı tespit etmek uygun olmaz. Diğer bir ifade ile bedeli ödenen analiz 18-19 ve 20 imalatlarının fiilen gerçekleştirilmediği ya da bilimsel olarak bu imalatlara gerek bulunmadığı tespit edilmiş olmalıdır. Öte yandan idarelerin, tarihi bir eserin restorasyonu sırasında, ortaya çıkan farklı durumlar karşısında en uygun çözümü üretebilmesi için takdir yetkisiyle donatılması da zorunludur. Takdir yetkisinin amacı, idareye farklı çözümler arasından uygun ve yerinde olanı seçme serbestîsi tanımaktır. İdare, bilim kurulu, uzman personel ve yüklenicilerin imalatlar sırasında karşılaşılan yeni durum için bulduğu çözümün uygun olup olmadığı hukuki bir mesele olmayıp, esasen bir yerindelik sorunudur. Eserin aslına uygun olarak inşasında asıl yetki ve sorumluluk sahibi olan idarece bulunan çözümün, yerinde olup olmadığı sorgulanarak bir kamu zararı belirlemek bu açıdan da uygun olmaz.

Dolayısıyla tazmin hükmünün kaldırılmasına karar verilmesi uygun olur.

KARŞI OY GEREKÇESİ/AZINLIK GÖRÜŞÜ

Üye ... ve Üye ...'un karşı oy gerekçesi;

Yaklaşık maliyet hesabında kullanılan "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" isimli Analiz-04 no.lu pozun teknik şartnamesinin:

-4. Maddesinde; "Tüm bozulmaların tespiti ile birlikte eş zamanlı yürütülmesi gereken diğer bir çalışmada ise ileri teknikler kullanılarak malzeme özelliklerinin belirlenmesi ve onarım harcı belirlenmelidir. Örnek atımlarının konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Konservatör tarafından alınması önemlidir. Bu çalışmalarında yine aynı şekilde fotoğraf çıktılarını üzerinde işlenmesi ve fotoğraflanması gerekmektedir."

-7. Maddesinde; "Boya yüzeyinde birikmiş olan tozların ve kir katmanlarının belirlenmeli ve analiz sonuçlarından sonra konunun uzmanı Kimya Mühendisi ve Bizans duvar resimleri konusunda uzman bir ekibin kararı ile kullanılacak temizleyici malzemeler belirlenmelidir."

-8. Maddesinde; "Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan kısımları sağlamlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir."

Denilmektedir.

İş kapsamında aynı malzemeler ve uygulama yöntemi kullanarak pozun değiştirilmesi suretiyle yükleniciye farklı pozlar ile ödeme yapılmamıştır.

Nitekim, restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemelere bakıldığında; aseton, gaz maskesi, sulu boya, harç potası, spatül, saf su, desojen, saliva, contrad, petrolyum eter, metil selüloz, puar, plastrin, vb. gibi farklı malzemelerin yapılacak restorasyon-konservasyon çalışmasında kullanılması fennen zaruri olmuş olup, yaklaşık maliyette yer alan poza bakıldığında ise bu malzemelerin yer almadığı görülmektedir.

Yukarıda açıklanan gerekçeler ile yaklaşık maliyet hesabında kullanılan "Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması" isimli Analiz-04 no.lu poz ile yeni yapılan pozların birebir karşılaştırılarak değerlendirilmesini teminen İlam hükmünün

bozulması gerekir.

Üye ...'ün karşı oy gerekçesi;

Sorumluların temyiz dilekçesinde;

“21/06/2017 tarihli savunmamıza istinaden denetçi tarafından hazırlanan raporda özetle; “işlerin 30 m yükseklikte yapılması nedeniyle işçilik ve malzeme girdilerinin arttığı, İhale dokümanı ve imalatın yapılacağı mahalli inceleyen yüklenicinin işin devamında bu işlerin 30 m yükseklikte yapıldığı için işçilik girdilerini artırmaya hakkının olmadığı” belirtilerek yeni birim fiyat oluşturularak ödeme yapılamayacağı belirtilmiştir. Ancak; 21/06/2017 tarihli savunmamızda yeni fiyat analizlerinin oluşturulması böyle bir gerekçeye kesinlikle dayandırılmamıştır. İddia edildiği üzere 30 metre yükseklikte iş yapıldığı için yeni birim fiyatlar oluşturulmamıştır. Zaten iskele kurulumu bir imalattır ve belirli bir yükseklikte yapılacak işler için kurulup ayrıca ödenmektedir. Yaklaşık maliyet çalışması yapılırken 30 metre yükseklikte bulunan freskler incelenemediğinden hasar tespit çalışması yapılamamıştır ve pozun adı gibi yapılacak işin bakım-onarım çalışmasından öte restorasyon-konservasyon uygulaması olduğu anlaşılmıştır.”

Şeklinde itirazda bulunmuş ise de; yaklaşık maliyet tespiti veya ihale öncesinde söz konusu onarımın yapılacağı alanın incelenemediği hususuna katılma olanağı bulunmamaktadır. Çünkü, söz konusu tavan her ne kadar 30 m yükseklikte bile olsa, günümüz fotoğraflama teknolojisi iskele kurulmaksızın söz konusu tavanın yeterince incelenmesine olanak tanımaktadır. Dolayısı ile, tavan yüksekliği gerekçe gösterilerek yeterince inceleme yapılmadığını iddia etmek, günümüz fotoğraflama teknolojisini inkar etmek demektir. Yüklenici adaylarının yapılacak işi yerinde görerek teklif vermiş oldukları kabulü çerçevesinde söz konusu yapılacak işi yeterince inceleyip tekliflerini belirledikleri kabulünü de içermektedir.

Sorumluların "... Yüzyıllar önce yapılan bu duvar resimleri 30 m aşığından bakıldığında resimlerde hasar olmadığı tespit edilmiş olup iskele kurulduktan sonra yakından yapılan inceleme neticesinde duvar resmi yüzeylerinde hasarlar, bozulmalar, deformasyonlar ve kopmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu duvar resimlerinin çoğu yerinde sebebi bilinmeyen delik ve boşluklar olduğu, vandalizm sonucunda tahribatların var olduğu ve kubbe pencerelerinin bulunmamasından dolayı duvar resimlerinin yüzyıllarca dış tesirlere açık kalması gibi nedenlerden dolayı ağır hasarlar tespit edilmiştir."

İtirazı da çok yerinde değildir. Çünkü duvar resimlerinin çoğu yerinde sebebi bilinmeyen delik ve boşluklar olduğu, vandalizm sonucunda tahribatların var olduğu ve kubbe pencerelerinin bulunmamasından dolayı duvar resimlerinin yüzyıllarca dış tesirlere açık kalması gibi nedenlerden dolayı ağır hasarlar olduğu ihale öncesi mevcut olan ve öngörülmüş olması gereken hususlardır. Bu nedenle de teklifin bunu içirdiği kabul edilmelidir.

Sorumluların "... iş kapsamında aynı malzemeler ve uygulama yöntemi kullanarak pozun değiştirilmesi suretiyle yükleniciye farklı pozlar ile ödeme yapılsaydı yüce mahkemenizin kararı gereği kamu zararı tarafıma tahakkuk ettirilebilirdi. Lâkin, restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemelere bakıldığında; aseton, gaz maskesi, sulu boya, harç potası, spatül, saf su, desojen, saliva, contrad, petrolyum eter, metil selüloz, puar, plastrin, vb. gibi farklı malzemelerin yapılacak restorasyon-konservasyon çalışmasında kullanılması fennen zaruri olmuş olup, yaklaşık maliyette yer alan poza bakıldığında bu malzemelerin yer almadığı görülecektir. Yaklaşık maliyet çalışmasındaki pozla bu işin yapılamayacağını aşıkardığı fennen zaten görülmektedir." İtirazının ise Analiz-4 Poz no.lu İş kaleminin Teknik Şartnamesinin 8'inci maddesinde yer alan;

"Tespit edilen boşlukların ve çatlakların sağlamlaştırılması ve orijinal sıva tabakasında kabarmış olan kısımların

sağlamlaştırılmalıdır. Tüm çalışmalar ve kullanılacak malzemeler yerinde yapılacak uygulamalar ve analizlerin sonuçları neticesinde belirlenmeli ve karar verilmelidir.” Hükümü karşısında geçerliliği bulunmamaktadır. Çünkü kullanılacak malzemelere ve yapılacak uygulamalara bu çalışmalar sonrasında karar verileceği teknik şartnamede öngörülmüştür.

Sonuç olarak, Analiz-04 poz no.lu “Mevcut Fresklerin Koruma ve Onarımının Yapılması” iş kalemi, bir anlamda anahtar teslim götürü bedel mantığıyla düzenlenmiş ve yapılacak her türlü ameliye birim fiyat içerisinde öngörülmüş olduğundan tazmin hükmünün TASDİKİNE, karar verilmesi gerekir.